EPISTEMOLOGICAL STUDIES IN PHILOSOPHY, SOCIAL AND POLITICAL SCIENCES

ISSN 2618-1274 (Print), ISSN [2618-1282](#) (Online)

Journal home page: <https://visnukpfs.dp.ua/index.php/PFS/index>

УДК 323

**Олексій Анатолійович Третяк,
Станіслав Валентинович Омельченко***

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

Пр. Гагаріна 72, Дніпро, 49000, Україна

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1721-2205>, E-mail: alexsir25@ukr.net

*E-mail: kafpol@ukr.net

Received 02 July 2018; revised 09 August 2018; accepted 14 September 2018

doi: 10.15421/341916

НАЦІОНАЛІЗМ У ГЛОБАЛЬНОМУ ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ: СВІТОВІ РЕАЛІЇ ТА УКРАЇНСЬКА СПЕЦИФІКА

Анотація.

Розглядаються ідейні дискусії щодо «прагматичного націоналізму», з великою самооцінкою, але й розумним ставленням до інших національностей. Вивчається громадянське суспільство як чинник глобального обговорення націоналізму та параметри, якими воно характеризується. Розкриваються особливості відродження політичних ідеологій, які відбуваються на основі розробки нової економічної стратегії альтерглобалізму та ідентифікації нових еволюційних соціальних груп. Встановлюються особливості нелінійних зворотних зв'язків, жорсткі причинно-наслідкові залежності (жорсткий детермінізм) у політичному процесі. Обговорюється вплив поширення у політичному процесі форм прямої демократії. Вивчаються властивості критики сучасного націоналізму стосовно поняття «нація» та за критеріїв визначення національності людини. Досліджується досягнення прагматичного громадянського націоналізму, який має об'єднати етнічні спільноти навколо спільного успішного політичного майбутнього.

Ключові слова: публічний дискурс, націоналізм, громадянське суспільство, соціальна держава, публічна сфера, глобалізація.

Oleksis A. Tretiak*, Stanislav V. Omelchenko

Oles Honchar Dnipro National University

Gagarina ave., 72, Dnipro, 49000, Ukraine

*ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1721-2205>, E-mail: alexsir25@ukr.net

*E-mail: kafpol@ukr.net

Nationalize in the global political discussion world realities and Ukrainian specificity

Abstract.

Considered discussions about «pragmatic nationalism», with a great self-esteem, but also a reasonable attitude towards other nationalities. Studying civil society as a factor of the global discussion on nationalism formation and the parameters by which it is characterized. The peculiarities of the revival of political ideologies, which take place on the basis of the development of a new economic strategy of alterglobalism and the identification of new evolutionary social groups, are revealed. The peculiarities global ideological discussions influence on political process are established. Discussed the influence of distribution in the political process, they become forms of direct democracy. It is revealed that the nation state is a state in which nations are provided with unimpeded development and priority of interests, but based on widespread notions. The interaction of political actors in the conditions of transparency of political life is considered. The paper focuses on the orientation of policy-makers towards consensus through public negotiations, discussions on

ideological and policy issues. It is argued that the traditional power-centered and institutional-procedural dimension of politics is inferior to the new meanings of politics as a medium of communication, transfer of knowledge, information within the circle of individuals, within the limits of a certain competence. The status of the constitution of ideological landmarks for political science is revealed. The interpretation of political publicity and its connotations in the fundamentals of political philosophy is studied. The theoretical status of the public sphere of politics in the political theory is established. The article deals with the critique of nationalism and the statements about the essence «nation» definition and criteria to determine the nationality of a person. The nationalism defined as the doctrine which lacks the pragmatism of ideas, the possibilities of their practical application in the social life of people. The properties of the critique of contemporary nationalism in relation to the concept of «nation» and the criteria for determining the nationality of a person are studied. Also studied the achievement of pragmatic civilian nationalism, which should unite ethnic communities around a common, successful political future.

Key words: public discourse, nationalism, civil society, social state, public sphere, globalization.

Алексей Анатольевич Третьяк, Станислав Валентинович Омельченко*

Днепропетровский национальный университет имени Олеся Гончара

Пр. Гагарина 72, Днепро, 49000, Украина

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1721-2205>, E-mail: alexsir25@ukr.net

*E-mail: kafpol@ukr.net

**Национализм в глобальном политическом дискурсе:
мировые реалии и украинская специфика**

Аннотация.

Рассматриваются идейные дискуссии относительно «прагматического национализма» не только с большой самооценкой, но и разумным отношением к другим национальностям. Изучается гражданское общество как фактор глобального обсуждения национализма и параметры, которыми оно характеризуется. Раскрываются особенности возрождения политических идеологий, которые происходят на основе разработки новой экономической стратегии альтерглобализма и идентификации новых эволюционных социальных групп. Устанавливаются особенности нелинейных обратных связей, жесткие причинно-следственные зависимости (жесткий детерминизм) в политическом процессе. Обсуждается влияние распространения в политическом процессе форм прямой демократии. Изучаются свойства критики современного национализма относительно понятия «нация» и критериев определения национальности человека. Исследуется достижения прагматического гражданского национализма, который должен объединить этнические сообщества вокруг общего успешного будущего.

Ключевые слова: публичный дискурс, национализм, гражданское общество, социальное государство, публичная сфера, глобализация.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Націоналізм як ідейний концепт виступає одним з найбільш динамічних компонентів сучасного політичного дискурсу. Ідейну трансформацію переживає етнонаціоналізм, в ідейному змісті якого всі традиційні європейські народи зберігають національну ідентичність. Для того, щоб боротися за національні інтереси в глобальному світі, замість того, щоб зникнути або знищити національну державу в умовах глобалізації, політичні сили багатьох країн звертаються до ідейних та концептуальних дискусій. За їх результатами стає очевидним,

що актуальності набуває позитивне й конструктивне поняття націоналізму. Йому мають бути властивими не лише велика самооцінка, але й толерантне ставлення до інших національностей.

Компонентами глобального громадянського суспільства на сучасному етапі є діяльність громадських організацій та їх участь у політичних публічних виступах. Також до громадянського суспільства глобального масштабу належать народні, громадські, неурядові організації, які вступають між собою в різні відносини. Ці відносини не завжди можуть бути конструктивними і не завжди спрямова-

ні на досягнення спільної мети. Очевидно, що в умовах політичного плюралізму громадські організації можуть перебувати у конфліктних взаєминах, вступати у полеміку. Водночас громадянське суспільство глобального, світового рівня характеризується низкою параметрів, які в перспективі можуть свідчити про творення нової публічної сфери політики. Такими параметрами є трансформація політико-ідеологічного дискурсу, злиття національних і міжнародних вимог та проблем обговорень, а також інтернаціоналізація вимог щодо публічної політики, як простору діяльності суб'єктів громадських обговорень.

Аналіз публікацій. Тема політичних обговорень націоналізму знайшла своє відображення у роботах багатьох вітчизняних дослідників. Зокрема, П. Долганов вивчав дискурс націоналізму в риторичній політичній кампанії України 2012 року [1], М. Зайцева та І. Петухова розкрили аспект персуазивності юридичного та політичного дискурсу [2], К. Назарова вивчала ідею «нації» та «націоналізму» в українському політичному дискурсі на шляху до створення політичної ідеології [4]. Однак, потребує більш ґрунтовного розгляду глобальний та інституційний виміри обговорень ідейного змісту сучасного націоналізму.

Метою статті є встановлення світових реалій та української специфіки обговорення націоналізму у глобальному політичному дискурсі.

Основний зміст. Говорячи про сучасний націоналізм, у публічних дискусіях і наукових обговореннях вчені визначають його як світогляд, в якому інтереси нації вважаються головною цінністю як на рівні функціонування суспільства і держави, так і на рівні транснаціональних відносин. Сучасний націоналізм у багатьох випадках апелює до сімейних цінностей – це природне продовження масового почуття сімейного єднання. Разом з тим, націоналізм у перспективі глобальних політичних альтернатив може проявлятися як захист ідентичності нації, а також встановлення домінування однієї нації над іншими. Оскільки українська нація ніколи не характеризувалася ви-

сокою самооцінкою ідентичності та етнічних цінностей, для сучасного українського націоналізму великою мірою характерне звернення до захисту і забезпечення прав і обов'язків народу, визнання прав інших народів на українських етнічних землях.

Сучасний націоналізм – це спосіб утриматися у межах ідейних настанов етнічної ідентичності за добу глобалізації, тісно співпрацюючи і підтримуючи її, не дивлячись на світ з точки зору людського суспільства або соціальних верств. Але глибоке поняття «природної» або «довготривалої» нації, зумовленої, так би мовити, корінням предків і спадщиною минулого, становить основу ідентичностей і цінностей на європейському континенті. Світовий націоналізм базується на інтересах народу – умовах і напрямі процесів, що ведуть до розвитку народу, а також до його духовного, фізичного та економічного добробуту. Національна держава – це держава, в якій націям забезпечується безперешкодний розвиток і пріоритет інтересів, але за поширеними уявленнями, націоналіст – це прибічник думки, що нація, має бачити основи свого життя в ідеології націоналізму, а також захищає інтереси своєї нації у діях і висловах.

Трансформація націоналістичного ідеологічного дискурсу проявляється в тому, що міжнародні об'єднання політичних сил за ідеологічною ознакою дедалі більше здійснюють перегляд своїх ідеологічних позицій і реакцій на процеси економічної і технологічної глобалізації у світі. Зокрема, ліві політичні організації змінюють адресну групу своїх повідомлень, і, відповідно до цього, перетворюються з рупора «глобального пролетаріату» на універсального суб'єкта з відстоювання інтересів пригноблених етнічних груп. Також глобальні ідеологічні системи перебувають під тиском змін, які спричинили розпад Радянського Союзу і глобальної соціалістичної системи. Відродження лівих ідей відбуваються на основі розробки нової економічної стратегії альтерглобалізму та ідентифікації нових еволюційних соціальних груп. Ними є працівники індустріальних виробництв, маргінальні прошарки у країнах, які розвиваються, бідні

селяни Латинської Америки, індіанці та інші етнічні групи Африки та Азії.

Ідеологічна трансформація глобальних лівих у сучасному світі відбувається також в умовах зростання значення телекомунікаційних технологій, основним символічним компонентом ідеологічної системи лівих сил у цьому світі є естетика збройної боротьби. Основним духовним і ідейним лідером вважається Ернесто Че Геварра, в той час як класики марксизму, а тим більше лідери соціалістичних країн, відходять на другий план. В цих умовах ідеологічне обличчя глобальних лівих трансформується і спрямовується на всі, без винятку, соціальні прошарки незалежно від майнового стану, але, в основному на молодіжні, інші вікові групи й студентство.

Праві й консервативні ідеологічні політичні сили в сучасному світі також переживають процес ідейної реконцептуалізації, яка полягає у переорієнтуванні пріоритетів оцінювання національних та етнокультурних цінностей. Незважаючи на універсалізацію масової культури у процесі глобалізації, етнонаціоналісти і расисти «вбудовують» свої ідеологічні системи у глобальний розвиток, роблячи своєю аудиторією не окремі етнічні групи, а цілі регіони сучасного світу, якими є глобальний Захід, Європейський Союз, Сполучені Штати Америки і Канада, англо-саксонські держави тощо.

В ідеологічній полеміці з лівими, лібералами, соціал-демократами і клерикалами, праві націоналістичні сили сучасного світу застосовують публічну маніфестацію етнічно зумовленого насильства, закликають до хрестового походу проти глобального Півдня. Вони апелюють до незалежних національних почуттів країн «золотого мільярда».

Взаємодія політичних суб'єктів в умовах прозорості політичного життя, дедалі більше стають орієнтованими на досягнення консенсусу шляхом публічних переговорів, дискусій з ідеологічних і програмних питань. Значного поширення у політичному процесі набувають форми прямої демократії, до яких належать не лише референдуми, громадські збори та акції громадської непокори, але й спільноти Інтер-

нет-обговорень.

Особливим методологічним підходом у межах соціального-філософського осмислення публічної сфери політики є значення публічності в межах політичної ідеології марксизму. Попри суб'єктивізм у межах цієї традиції розкривається значення публічності як соціального явища. Розгляд явища публічності ведеться поза межами процесів прийняття владних рішень, які складають основу політичних взаємодій [7].

Традиційний владо-центричний та інституційно-процесуальний вимір політики поступається новим змістом політики як середовища комунікації, передавання знань, інформації в межах кола індивідів, в межах певної компетенції. Саме на основі цих практик відбувається зміна авторитетів у політиці, від змагальності та досягнення політичного та ідеологічно обумовленого результату, до досягнення блага певної локальної спільноти та, в цілому, блага людства як такого. Саме в цих умовах відбувається нова перебудова оцінок політики на основі моралі та етики.

Американський дослідник М. Фріден [10] у контексті теорії публічної сфери аналізує ідеологію. Для нього ідеологія є однією з форм політичної думки і політичні думки поєднуються разом у концепти. Концепти є будівельними блоками для будь-якої політичної думки, таких форм її, як політична філософія, політична теорія та ідеологія. Осердям аналізу Фрідена є функціональність, якою є функція політичної думки і що представляє політичну думку. Положенням Фрідена є те, що функція кожної політичної думки є мотивувати людей до політичних акцій через просування значення політичної концепції. Політичні концепти за своєю природою є змагальними, вони охоплюють велику кількість гнучких значень, які перебувають у змінах і процесі інтерпретації.

Сучасний дослідник Ерлан Бьюкакінчі у роботі «Неокомуністичні партії та влада Центральної та Східної Європи: зміна політичних дискурсів та позиції зовнішньої політики» [9] обговорює трансформацію політичного дискурсу під час процесу переходу Центральної та Східної Європи. В цьому переході від мо-

ноідеологічного дискурсу до вільного виразу думок громадськими групами, увага дослідника сфокусована на ідентифікації процесів адаптації політичних партій які стали наступниками комуністичних партій до нових реалій та умов, яка проявилася у зміні акцентів у політичному дискурсі.

Важливе місце у формуванні сучасного порядку денного вивчення публічної сфери політики посідає ідеологічне тлумачення цього явища. Воно має для політичної науки статус конституювання світоглядних орієнтирів. Те, що інтерпретація політичної публічності та її конотацій зустрічається у фундаментальних основах політичної філософії, підвищує теоретичний статус публічної сфери політики.

Структура громадськості має виключне значення для теоретико-методологічної площини публічної сфери політики. Для повного відображення феномену громадськості в її сучасному стані необхідно відобразити основні виміри її існування й розвитку. Одним з таких вимірів, який фіксується в сучасній політичній науці, є діяльнісний. Цей вимір дає найбільшу кількість емпіричних проявів громадськості. За цим виміром є можливість розглядати громадськість як реальне явище.

У межах аналізу громадського активізму є підстави уявляти рівень політичної активності громадян в кожному окремому суспільстві. Якщо ця діяльність відбувається у демократичному або конкурентному, плюралістичному суспільстві, то вона відбувається у публічній сфері. Іншим виміром є ідейний, на якому соціальні вимоги громадян трансформуються в ідеологічні положення, що виносяться на політичний рівень. У межах ідейного, або концептуального, виміру існує сукупність ідей, носіями яких є представники громадськості, її суб'єкти, які потім висувають ці ідеї для публічної дискусії, роблять заяви, інші комунікаційні прояви.

Процедурний вимір громадськості є також важливим для публічної сфери політики, оскільки перехід на вищу від індивідуальної самостійної діяльності здійснюється в межах процедур, зустрічей, зборів, спільних обговорень, в яких є регламент, обмеження

тощо. Все це становить також фактологічну базу політики як явища.

Націоналізм, як політична ідеологія, сьогодні потребує оновлення. Глобалізація і наступ космополітизму ХХІ століття встановлює нові правила гри і для того, щоб націоналізм залишився конкурентоздатною політичною концепцією, необхідно переглянути фундаментальні принципи цієї ідеології [8].

Як відомо, поняття «нація» є ядром та найвищою цінністю націоналізму і саме в перегляді розуміння цього поняття у глобальному дискурсі і полягає надання йому сучасного, адаптованого до нашого часу визначення.

Критики націоналізму стверджують, що часто незрозуміло, що являє собою «нація» та за якими критеріями визначати національність людини. Тому етнічний націоналізм у глобальній дискусії не має міцної основи, на відміну від громадянського націоналізму (або його ще можна визначити як ліберальний націоналізм). У цій доктрині не обмірковують ґрунтовно змістове визначення поняття «нація», а взяли за основу просту формулу – національність дорівнює громадянству.

Велика перевага, а головне, персуазивна ефективність громадянського націоналізму полягає в тому, що, на відміну від етнонаціоналізму, він приймає різноманітність індивідумів та їх груп як належне. Етнонаціоналізм у етнічній політиці схильний бачити проблему, тоді як громадянський націоналізм – не більше, ніж факт. І таким чином громадянський націоналізм концентрується на побудові ефективного, прогресивного суспільства та соціальної держави, які здатні плекати та створювати не тільки абстрактні об'єднуючі поняття такі як мова, віра, спільна історія, етнічна національність, але і конкретні матеріальні досягнення такі, як високий рівень життя, розвинута економіка, екологічний і якісний спільний простір життя для себе та для майбутніх поколінь. І якраз поєднання цих абстрактних та конкретних понять, здатні в короткий історичний проміжок часу об'єднати і створити модерну політичну націю.

Громадянський націоналізм ґрунтується на індивідуалізмі, свободі, терпимості, рівності і

правах людини основних цінностях західної цивілізації, що дозволяє йому вписуватись як регулятивний чинник в сучасні реалії життя, а також протистояти космополітизму відстоюючи національну ідентичність та захищаючи національні інтереси [6].

Підсумовуючи вище сказане, зазначимо, що націоналізму в своїй доктрині не вистачає прагматизму ідей, можливості їх практичного застосування в соціальному житті людей. Дана проблема дуже актуальна, щодо сучасного українського націоналізму та більшості його різновидів.

Розглянемо українську ситуацію. Чому саме прагматичний націоналізм потрібен українцям? Україна перебуває на зіткненні цивілізацій, але все ж таки історично тяжіє до європейського світу і не будемо забувати, що Україна географічно центр Європи. В Європі націоналізм був головним елементом державотворення, а наша країна досі перебуває на етапі становлення держави, в умовах зовнішньої агресії з боку імперіалістичної та шовіністичної Росії. Тому саме така ідеологія, як націоналізм повинна стати відповіддю українців на сучасні виклики Росії та світу.

За результатами дискусій, формується актуальне визначення поняття «нація». Це народ, який має мову, культуру, свою землю і історію, чітко визначає та бачить свою мету, тобто національну ідею і реалізовує її через національну державу в тому числі і шляхом міжкультурної комунікації [5].

Сучасний науковий дискурс пропонує сучасний варіант ідентифікації українця. Питання етнічної належності загострилося в результаті російсько-української війни. Проте зараз на боці України воюють не тільки українці за етнічною національністю, але і українці за паспортом – грузини, хорвати, росіяни, білоруси. Отже, згідно з сучасними політичними реаліями, українець – це людина з українським громадянством, яка своїми діями та поглядами є лояльною до української держави і бажає їй розвитку та добробуту. А українці, які виїхали за кордон і бачать своє майбутнє з іншими країнами – це діаспора.

Ще одним критерієм можна вважати спіль-

ні перемоги. Коли громадянин радіє будь яким перемогам країни, як своїм власним і відчуває свою причетність до цього успіху.

Добре відомі дані перепису населення України 2001 року, показують, що громадян, які б ідентифікували себе як українці, було 77%. Станом на сучасний період, враховуючи анексію Криму та частину Донбасу, які були населені найбільшою часткою громадян із самоідентифікацією як російськомовні або як представники російської етнічної меншини, можемо припустити, що наступний перепис населення 2020 року, ймовірно, покаже 85-90% громадян, які ідентифікують себе як українці. При цьому більшість з них називатимуть себе патріотами держави на основі мовного критерію [3].

Приймаючи ці критерії ідентифікації громадян України як українців, націоналізм стає прагматичним, раціональним і сучасним. Якраз саме цих рис не вистачає сучасним українським націоналістам для свого політичного успіху.

Стосовно мовного питання, класичний етнонаціоналізм говорить, що громадяни України повинні вивчати та говорити лише українською мовою. Постає питання, як українці будуть не відставати від решти світу, не вивчаючи інших мов, звідки українці будуть черпати сучасні тенденції в бізнесі, культурі, науці? Без знання інших мов українці не будуть успішними. З точки зору прагматичного націоналізму, українці повинні бути конкурентоспроможними в усіх сферах життєдіяльності і використовувати для цього будь-які можливості. Не дарма Т.Шевченко в поемі «І мертвим, і живим, і ненародженим землякам моїм...» писав – «Учітесь, читайте, І чужому научайтесь, І свого не цурайтесь...».

Перебуваючи між двома опозиційними до націоналізму ідеологіями космополітизму та шовіністичного імперіалізму, прагматичний націоналізм адаптується до вимог часу. При цьому він зближується із загальнолюдськими цінностями космополітизму, такими, як верховенство права та гуманізм, а також абсолютно не припускає проникнення в українське суспільство тих ідей глобального світу, які ро-

блять українців біднішими та слабкішими.

Висновки. На сучасному етапі, коли Україна опинилася в епіцентрі боротьби цивілізацій, українці для самозбереження повинні виробити здатність адаптуватися до сучасних глобальних реалій, позбуваючись чи змінюючи ті національні риси характеру, які є застарілими та шкідливими. Наприклад, ідеологічні положення класичного анархізму можуть перетворити політичну поведінку на творчу деструкцію, яка може стати позитивною рисою сучасної української нації, підштовхнувши Україну до економічного розвитку. А такі міркування, як «моя хата з краю», яка виникла в умовах проживання українців у сільській місцевості та зацікавленості питаннями розвитку лише свого хутора, домогосподарства тощо, необхідно взагалі позбутися, як шкідливої і

такої, що може призвести до втрати державності в умовах війни на Сході.

Тому, на нашу думку, прагматичний громадянський націоналізм має об'єднати українців в першу чергу навколо політичної стабільності та соціально-економічного розвитку. Такі абстрактні поняття, як спільна історія, мова, віра є маніпулятивними, хоча вони відіграють велику позитивну роль у державотворенні. Також запропонований у глобальній дискусії політичних альтернатив варіант націоналізму, в умовах зовнішньої агресії, стає міцною основою національної безпеки і оборони держави і тією програмою, яка здатна вивести Україну з ситуації кризи ідентичності. Перспективою розгляду теми статті є вивчення націоналізму в системі сучасних політико-епістемологічних інтерпретацій.

Бібліографічні посилання

1. Долганов П. С. Дискурс націоналізму в риторичі політичних акторів виборчої кампанії України 2012 року. *Панорама політологічних студій*. 2012. Вип. 9. С. 197–209.
2. Зайцева М. О. Юридичний та політичний дискурси з точки зору персуазивності. *Лінгвістичні дослідження*. 2013. Вип. 35. С. 149–154.
3. Косьянова О. Г. Мова політики та політичний дискурс як взаємозалежні категорії. *Англїстика та американїстика*. 2013. Вип. 10. С. 20–23.
4. Назарова К. В. Ідея «нації» та «націоналізму» в українському політичному дискурсі кінця ХІХ–початку ХХ ст.: на шляху до створення політичної ідеології. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського*. Сер. : Історичні науки. 2013. Вип. 3.34. С. 249–255.
5. Нарійчук М. Ф. Англomовний політичний дискурс і міжкультурна комунікація: лінгводидактичний аспект. *Наукові записки [Національного університету «Острозька академія»]*. Сер. : Філологічна. 2013. Вип. 33. – С. 109–111.
6. Стоцький В. В. Політичний дискурс ЗМІ як регулятор і координатор суспільних процесів в Україні. *Політологічні записки*. 2011. № 4. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Polzap_2011_4_28
7. Третяк О. А. Політичний дискурс і публічна сфера: зміст та співвідношення понять. *Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили]*. Сер. : Політологія. 2011. Т. 175, Вип. 163. – С. 99–103.
8. Туренко В. Український організований націоналізм і марксизм в ідеологічному дискурсі. *Політичний менеджмент*. 2009. № 5. С. 72–87.
9. Büyükkakinci E. The Neo-Communist Parties And Power In Central And Eastern Europe: Change In Political Discourses And Foreign Policy Positions. *East European Quarterly*. Boulder: Fall 2005. Vol. 39. Iss. 3. P. 367 – 403.
10. Freedman M. Ideologies and Political Theory: A Conceptual Approach. Oxford: Clarendon Press, 1996. 346 p.

References

1. Dolhanov P. S. Dyskurs natsionalizmu v rytorytsi politychnykh aktoriv vyborchoi kampanii Ukrainy 2012 roku [Discourse of nationalism in the rhetoric of political actors of the 2012 election campaign]. *Panorama politolohichnykh studii*. 2012. Vyp. 9. S. 197–209.
2. Zaitseva M. O. Yurydychnyi ta politychnyi dyskursy z tochky zoru persuazyvnosti. *Linhvistychni doslidzhennia*. [Legal and political discourses in terms of persuasiveness]. 2013. Vyp. 35. S. 149–154.

3. Kosianova O. H. Mova polityky ta politychnyi dyskurs yak vzaiemozalezni katehorii [The language of politics and political discourse as interdependent categories]. *Anhlistyka ta amerykanistyka*. 2013. Vyp. 10. S. 20–23.
4. Nazarova K. V. Ideia «natsii» ta «natsionalizmu» v ukrainskomu politychnomu dyskursi kintsia KhIKh – pochatku KhKh st.: na shliakhu do stvorennia politychnoi ideolohii [The idea of «nation» and «nationalism» in the Ukrainian political discourse of the late nineteenth and early twentieth centuries: on the path to the creation of political ideology]. *Naukovyi visnyk Mykolaivskoho natsionalnoho universytetu imeni V.O. Sukhomlynskoho. Ser. : Istorychni nauky*. 2013. Vyp. 3.34. S. 249–255.
5. Nariichuk M. F. Anhlovnyi politychnyi dyskurs i mizhkulturna komunikatsiia: linhvodydaktychnyi aspekt. [English-language political discourse and intercultural communication: linguistic-didactic aspect] *Naukovi zapysky [Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia»]*. Ser. : Filolohichna. 2013. Vyp. 33. – S. 109–111.
6. Stotskyi V. V. Politychnyi dyskurs ZMI yak rehuliator i koordynator suspilnykh protsesiv v Ukraini [Political discourse of the media as a regulator and coordinator of social processes in Ukraine]. *Politolohichni zapysky*. 2011. № 4. Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Polzap_2011_4_28
7. Tretiak O. A. Politychnyi dyskurs i publichna sfera: zmist ta spivvidnoshennia poniat. *Naukovi pratsi*. [Political discourse and public sphere: the content and the ratio of concepts to the scientific works] [Chornomorskoho derzhavnoho universytetu imeni Petra Mohyly]. Ser. : Politolohiia. 2011. T. 175, Vyp. 163. – S. 99–103.
8. Turenko V. Ukrainskyi orhanizovanyi natsionalizm i marksyzm v ideolohichnomu dyskursi [Ukrainian organized nationalism and Marxism in ideological discourse]. *Politychnyi menedzhment*. 2009. № 5. S. 72–87.
9. Büyükkakinci E. The Neo-Communist Parties And Power In Central And Eastern Europe: Change In Political Discourses And Foreign Policy Positions. *East European Quarterly. Boulder: Fall 2005*. Vol. 39. Iss. 3. P. 367–403.
10. Freedman M. Ideologies and Political Theory: A Conceptual Approach. Oxford: Clarendon Press, 1996. 346 p.